SYNTAX
TÉMA: TYPY PŘÍSUDKU

4. HODINA

9.11. 2020

ZDROJE:

SVOBODOVÁ, SINTAXE DA LÍNGUA PORTUGUESA (2014, PP. 33-44)

TYPY PŘÍSUDKU

- JMENNÝ SE SPONOU

(predicado nominal)

- SLOVESNÝ

(predicado verbal)

- SLOVESNĚ JMENNÝ

(predicado verbo-nominal)

OBSAH A STRUKTURA

- **Predicado nominal (přísudek jmenný se sponou)**

- charakteristika

- sponová slovesa

- **Přísudek slovesný (predicado verbal)**

- tranzitivita (verbos intransitivos e transitivos)

- trpný rod:
  - neosobní
  - zájmenný
  - zvratný

- **Přísudek verbonominální**

- malé věty

Přísudek

- **Přísudek (predikát)** je základní větný člen
- Přisuzuje podmětu nebo samostatně **činnost, stav nebo vlastnost**, jako například *prší* ve větě *Venku prší*, či *je zelený* ve větě *Strom je zelený*.
- Zpravidla je to sloveso v **určitém tvaru** nebo **pomocné (sponové) sloveso** se jmenným nebo příslovečným tvarem.
- **latinsky predikát**
- ve větě ho hledáme jako **první** (i dříve než podmět);
- přísudek je řazen mezi **základní větné členy** a s podmětem tvoří tzv**. základní skladební dvojici**..

Přísudek jmenný se sponou (*predicado nominal*)

*Ele **é** professor*.

*O João **é** simpático.*

*O miúdo **está** contente.*

*O miúdo **é** filho do Pedro*.

Přísudek jmenný je složen z:

Gramatického jádra

- kopulativní sloveso (např. ser, estar – viz slide **6)**
  - *verbo copulativo*
  - *verbo de ligação*
  - *verbo de cópula*
  - *cópula.*

Lexikálního jádra

- **jmenné jádra**

(*predicação de base nominal*)

-professor, filho

- **adjektivní jádra**

(predicação de base adjetival)

simpático, contente

- Nahraditelné i jinými slovními druhy (číslovky, zájmena apod).

PŘÍSUDEK JMENNÝ SE NAZÝVÁ TAKÉ DVOJÍ PREDIKÁT (***DUPLA PREDICAÇÃO***)

Predicador PRIMÁRIO

Predicador SECUNDÁRO

O miúdo está ⟹ *contente*

O miúdo é ⟹ *filho do Pedro*.

Co může být sponovým slovesem? (*VERBOS DE LIGAÇÃO*)

1. *SER*
2. *ESTAR* (popř. andar, viver ve významu být)
3. *FICAR, ACABAR, FAZER, TORNAR-SE, VIRAR plus jméno podstatné či přídavné*
4. *CONTINUAR, PERMANECER, FICAR*
5. *PARECER, SEMELHAR plus jméno podstatné či přídavné*

SPONOVÉ SLOVESO ***SER***

- **verbo prosódico /episódico**

- Vyjadřuje přirozený, běžný stav
- Může se spojit s adjektivem (kvalifikace) či substantivem (klasifikace)

*A Alícia **é** uma jóia.*

*O Pedro **é** simpático.;*

SPONOVÉ SLOVESO ***ESTAR***

- Vyjadřuje přechodný či získaný stav

  o verbo estativo

- *Estou constipadíssimo.*

- *V některých případech je může nahradit také* ***andar*** **e** ***viver*** ve významu být stále…

  *Ela **anda** cansada.*

  *O João **vive** rodeado de problemas.*

Slovesa permansivní *ficar, acabar, fazer-se, meter-se, tornar-se e virar*

- Vyjadřuje náhlou změnu stavu
- **os verbos permansivos**

Fiquei *irritadíssima.*

Acabou *pobre.*

O tronco ***virou*** *a canoa.*

Slovesa vyjadřující pokračování děje *continuar, ficar, permanecer*

Vyjadřují pokračování a trvání děje

os verbos cursivos ou **durativos**

- ***Continuou*** *interessado no problema.*
- ***Permaneceu*** *sentado à mesa*.
- *Ele* ***ficou*** *silencioso*.

Slovesa přirovnání

PARECER, SEMELHAR

verbos que exprimem **aparência**

*Aquilo **parecia** imóvel.*

*Tudo **semelha** tudo.*

*A terra perfumante **semelha** a mulher em véspera de carícia.*

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ (*PREDICADO VERBAL*)

- Jádrem je plnovýznamové sloveso
- To může figurovat ve větě:
  - Samostatně (v rodu činném a trpném)
  - Nesamostatně (s pomocným slovesem vyjadřujícím TMA)

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ A TRANSITIVITA (*PREDICADO VERBAL E TRANSITIVIDADE*)

- **Netranzitivní** – nepotřebují předmět (ale někdy jej můžou fakultativně mít)
- **Tranzitivní** –potřebují předmět (mají povinný předmět)

NETRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU
VERBOS INTRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

O João caiu.

O António adormeceu.

O vidro rachou.

O gelo derreteu.

O cão ladra.

O rouxinol trina.

NETRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU
VERBOS INTRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

- Slovesa vyjadřující přírodní a náhodné jevy :

(verbos de fenómenos naturais ou acidentais):
chover, ventar, nascer, morrer, acontecer, ocorrer, cair, surgir, acordar, dormir, brilhar, girar,

- Některá slovesa, která mají za podmět bytost schopnou děj vykonat:

ler, brincar, trabalhar, correr, voar, **etc.;**

- A to včetně sloves vyjadřujících pohyb a situaci:

chegar, parir, seguir, vir, morar, etc

NETRANZITIVNÍ SLOVESA S PŘEDMĚTEM

- ***acudir, agradar, bastar, constar, faltar, obedecer, perdoar, sobreviver***

  Faltou-lhe o interesse pelo trabalho.

  A enfermeira acudiu ao paciente.

  Sobrevivemos à catástrofe.

  Perdoei ao meu amigo.

- Jde o **netranzitivní slovesa s předmětem nepřímým.**

NETRANZITIVNÍ SLOVESA S PŘEDMĚTEM

- ***assistir, chegar, depender, entrar, faltar*** **(no sentido de estar ausente),** ***morar, partir, recorrer, sair***

  A menina faltou às aulas.
  Isso depende do teu pai.
  Ele partiu para Roma.
  O concerto durou duas horas.
  A nova Gramática do Português custou 70 euros.

- Jde o **netranzitivní slovesa s předmětem objektovým.**

Netranzitivní slovesa se dále dělí na

Inergativní
(*verbos inergativos*)

- *assobiar, bocejar, brincar, buzinar, dançar*, etc.
- (*O menino <u>brincou</u>*)

Inakuzativní
***verbos inacusativos*)**

- *adormercer, desaparecer, desmaiar, morrer, nascer*

(*O menino <u>desmaiou</u>*)

Netranzitivní slovesa se dále dělí na

Inergativní
(*verbos inergativos*)

- *O menino brincou*.
- Podmět **nepřipouští trpný rod**, nelze tedy říci:
- **O menino está brincado…*
- **Mohou sloužit** jako základ k **derivaci** pomocí sufixu ***–--or:***

correr – corredor,
trabalhar – trabalhador, construir - construtor

Inakuzativní
***verbos inacusativos*)**

- *O menino desmaiou.*
- Podmět **připouští trpný rod**, nelze tedy říci:
- *O menino está desmaiado…*
- **Nemohou sloužit** jako základ k derivaci pomocí sufixu ***–--or:***

** desmaiar- desmaiador*
** chegar-chegador*

TRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU
VERBOS TRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

- **transitivos directos**
- **transitivos indirectos**
- **(bi)ditransitivos**
- **transitivos oblíquos**
- **transitivos adverbiais.**

TRANZITIVNÍ SLOVESA **PŘÍMÁ**
VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

- *Předmět se k němu váže **bez předložky** a je nahraditelný klitickým akuzativním zájmenem (**me, te, o, a, nos, vos, os, as**).*

  *O Ronaldo **escreveu uma carta**.*

  *O Ronaldo **escreveu-a.***

- *Může být v **činném i trpném rodě:***

  ***A carta** foi escrita pelo **Ronaldo**.*

TRANZITIVNÍ SLOVESA **PŘÍMÁ**

***VERBOS TRANSITIVOS** DIRETOS*

*O Ronaldo **escreveu uma carta**.*

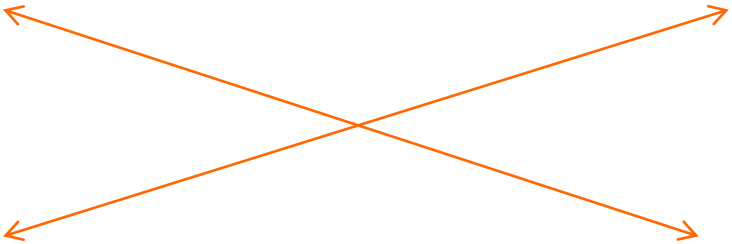

A carta *foi escrita pelo* ***Ronaldo***.

TRANZITIVNÍ SLOVESA **PŘÍMÁ**
VERBOS TRANSITIVOS *DIRETOS*

O Ronaldo ***escreveu uma carta****.*

(podmět) *(předmět)*

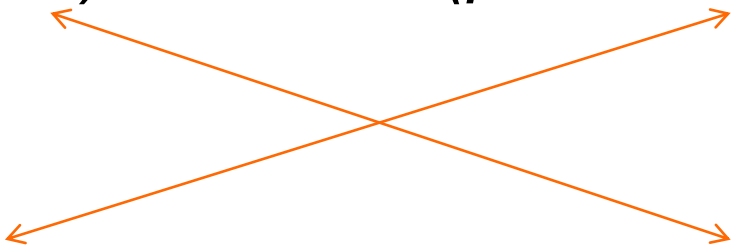

A <u>carta</u> *foi escrita pelo* ***Ronaldo****.*

(podmět) *(agens trpného r.)*

- ***- toto je původní myšlenka tranzitivity***

TRANZITIVNÍ SLOVESA **NEPŘÍMÁ**

VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

- *Předmět se k němu váže **s dativní předložkou A, PARA** (tedy ne v adverbiálním významu) a je nahraditelný **klitickým dativním zájmenem** (**me, te, lhe, nos, vos, lhes**).*

  *A Ana telefonou **para a tia**.*

  *A Ana **telefonou-lhe**.*

- ***Pozor!!!! Porovnej:***

  *Telefonei **à Maria**.*(komu – Marii - dativ)

  x

  *Viajarei **a Portugal*** (kam – do Portugalska-adv.)

TRANZITIVNÍ SLOVESA PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ ZÁROVEŇ
VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS E INDIRETOS SIMULTANEAMENTE

- TAKÉ *ditransitivos* NEBO *biobjectivos*
- *Pojí se s oběma předměty:*

Eu dei tudo aos meus amigos.

TRANZITIVNÍ SLOVESA **OBJEKTOVÁ**
*VERBOS TRANSITIVOS **OBLÍQUOS***

- Pojí se s předmětem pomocí jiné předložky než dativní (tedy a/para)

- Patří sem *acusar, afastar, colocar, confundir, impedir, ogrigar, proibir*, etc.:

A professora confundiu o João com o Pedro.

TRANZITIVNÍ SLOVESA **ADVERBIÁLNÍ**
*VERBOS TRANSITIVOS **ADVERBIAIS***

- Pojí se **povinně s adverbiem.**

- Patří sem *ir, seguir, vir, voltar, estar, ficar, morar* etc.:

A professora está em Londres.

(jsou samozřejmě výjimky: Estou – zahájení příjmu telefonátu)

Rod– diátese

- **Diatéze – dělení**

- **Činný rod (*a voz/diátese ativa*)**
  - **Podmět je činitelem děje**

- **Trpný rod (*a voz/diátese passiva*)**
  - **Podmět je trpitelem děje.**
  - **Může být vyjádřen analyticky nebo synteticky.**

Věty v trpném rodě **krátké a dlou**hé
As orações passivas curtas e longas

- Dělí se na:

- **Krátké (curtas)** – bez agense

Cercaram a cidade.

--- ►*A cidade está cercada *(por---)*

- **Dlouhé (longas)** – s agensem

O inimigos cercaram a cidade

--- ► *A cidade está cercada **pelos inimigos**.*

Věty v trpném rodě **osobní a neosobní**
As orações passivas pessoais e impessoais

- Dělí se na:

- **Osobní (pessoais)** – podmět je před slovesem

--- ►*A Os livros já <u>foram enviados</u> ao júri*

- **Neosobní (impessoais)** - podmět je za slovesem

--- ► *<u>Foi dita</u> muita coisa*

RESULTATIVNÍ VĚTY V TRPNÉM RODĚ
ORAÇÕES **PASSIVAS RESULTATIVAS**

- Popisují situaci jako **výslednou změnu stavu**, místa či vlastnictví.

- *A vítima do assalto **ficou ferida** em consequência do tiroteio*.

- Tyto věty nemají činitele děje.
- Za pomocným slovesem může být
  - 1. **participium**

  O jantar já está servido.
  O problema já está resolvido.

  - 2. **adjektivum (v tom případě nemohou mít agense)**

  O caldo ficou perfumado e saboroso.
  **O caldo ficou perfumado e saboroso ~~pelo cozinheiro~~.*

STATICKÉ VĚTY V TRPNÉM RODĚ
ORAÇÕES PASSIVAS ESTATIVAS

- Popisují statické děje **beze udání změny stavu**

Este autor é muito conhecido.

O jornalista está irritado.

- pomocnými slovesy může být:

Ser (pro vyjádření statických vlastností)

Estar (pro vyjádření přechodných vlastností)

VĚTY V TRPNÉM RODĚ S AGENSEM
ORAÇÕES PASSIVAS COM AGENTE

- **AGENS je vyjádřen nejčastěji předložkou *por*, ale také předložkou *de, a***

*O hino será executado **pela** orquestra sinfónica*.

*O jantar foi regado **a** champanhe*.

*A sala está cheia **de** gente*.

PRONOMINÁLNÍ VĚTY V TRPNÉM RODĚ
ORAÇÕES PASSIVAS PRONOMINAIS

- SLOVESO VE **3.OS. SG. + SE**

Verificou-se uma maior frequência de uso …..

Mohou mít i imperativní význam ve vědeckých textech:. V ztom případě mohou být použity se shodou i bez ní.

Veja-se os seguintes exemplos.
(Podívejme/te se na....)

Observe(m)-se as seguintes frases
(Podívejte se na následující věty)

VĚTY V TRPNÉM RODĚ ZVRATNÉM
ORAÇÕES PASSIVAS REFLEXAS

- Zvratnost ve vlastním slova smyslu (**voz reflexiva propriamente dita)**

- Pseudozvratné (**pseudoreflexas)**

- Pronominální (**voz medial pronominal)**

Zvratnost ve vlastním slova smyslu (**voz reflexiva propriamente dita**)

- **podmět je trpitelem i činitelem děj**e:
  - *Slovesa související* ***s ději tělesnými****:*
    arranjar, banhar, barbear,calçar, depilar, lavar, maquilhar, pentear, pintar e verstir

  *O João penteou-se (**a si mesmo**)*.

  - *Slovesa související se* ***změnou pozice těla*** *(**bez možnosti a si mesmo**)*
    curvar, deitar, erguer, estender, esticar, sentar, voltar

  A Joana deitou-se ~~a si mesma/a si própria.~~
  As crianças sentaram-se a si ~~mesmas/a si próprias.~~

- mohou existovat v nezvratném tvaru a jsou akuzativní (tranzitivní přímé)
- *Eu penteei o João.*
- *Fiz deitar o Joäo.*

PŘÍSUDEK SLOVESNĚ-JMENNÝ (*PREDICADO VERBAO-NOMINAL*)

- Jádrem je plnovýznamové sloveso spojené s adjektivem prostřednictvím malé věty

- *A Maria considera o João inteligente.*
- *Eu achei o livro interessante.*

- **orações pequenas**:

Os alunos saíram da aula alegres. = *Os alunos saíram da aula.* + *Estavam alegres.*

Achei o festival giro. = *Fui o festival.*
+ *O festival foi giro*